

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 366/2020-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Martina Vernarského (sudca spravodajca) a Petra Straku v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] ■ [REDAKOVANÉ] zastúpeného Mgr. Stanislavom Hutňanom, advokátom, Kominárska 2, 4, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6Sžik/6/2019 z 13. februára 2020 vo výroku o náhrade trov kasačného konania takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6Sžik/6/2019 z 13. februára 2020 vo výroku o náhrade trov kasačného konania **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na právnu pomoc v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6Sžik/6/2019 z 13. februára 2020 vo výroku o náhrade trov kasačného konania **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **675,43 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. marca 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na právnu pomoc v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) napadnutým výrokom uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ navrhuje výrok napadnutého uznesenia o trovách kasačného konania zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a pripojeného spisu všeobecného súdu vyplýva nasledovný stav veci:

3. Sťažovateľ 17. júla 2013 podal Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) správnu žalobu, ktorou sa domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“ alebo „žalovaný“) č. k. 34411/2013-23-II z 2. mája 2013 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie žalovaného“). Krajský súd rozsudkom č. k. 5S/181/13 z 20. júna 2017 žalobu sťažovateľa zamietol. Proti označenému rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ kasačnú sťažnosť, o ktorej najvyšší súd rozhodol rozsudkom č. k. 6Sžik/1/2018 z 9. mája 2019, ktorým napadnutý rozsudok zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Krajský súd po vrátení veci rozhodol rozsudkom č. k. 5S/131/2019 z 3. septembra 2019 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“), ktorým napadnuté rozhodnutie žalovaného a rozhodnutie žalovaného č. 311/2013-34-I z 2. mája 2013 zrušil a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie. Sťažovateľovi zároveň priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov konania vo výške 100 % s tým, že o výške náhrady trov konania rozhodne po právoplatnosti rozsudku súdny úradník samostatným uznesením.

5. Proti rozsudku krajského súdu podal žalovaný 7. novembra 2019 kasačnú sťažnosť spolu s návrhom na priznanie odkladného účinku. Po tom, ako krajský súd vrátil spis žalovanému a najvyšší súd nerozhodol o priznaní odkladného účinku kasačnej sťažnosti, žalovaný po opätovnom preskúmaní žiadosti sťažovateľa z 28. apríla 2013 o sprístupnenie informácie rozhodnutím č. 311/2013-34-I zo 16. decembra 2019 predmetnej žiadosti nevyhovel a požadované informácie nesprístupnil na základe ustanovenia § 3 ods. 1 zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 211/2000 Z. z.“). Žalovaný teda nesprístupnil informácie z dôvodu, že tieto nemá k dispozícii, hoci najvyšší súd žiadal o priznanie odkladného účinku „z dôvodu hroziacej závažnej ujmy v prípade, ak bude povinný predmetné informácie sprístupniť“. Proti označenému rozhodnutiu podal sťažovateľ rozklad, ktorý žalovaný rozhodnutím č. 02650/2020/42-II z 22. januára 2020 (ďalej len „rozhodnutie o rozklade“) zamietol.

6. Keďže nebolo zrejmé, či žalovaný má požadované informácie k dispozícii, sťažovateľ žiadosťou o sprístupnenie informácií z 23. decembra 2019 požiadal žalovaného o informácie k uvedeným skutočnostiam. Žalovaný rozhodnutím č. 705/2019-142-I z 9. januára 2020 sprístupnil sťažovateľovi požadované informácie mailom, z ktorého vyplýva stanovisko organizačnej súčasti žalovaného pred vydaním rozhodnutia č. 311/2013-34-I z 2. mája 2013, podľa ktorého ministerstvo nemá požadovanú informáciu k dispozícii, preto je dôvodné žiadosť odmietnuť a informácie nesprístupniť podľa § 15 ods. 1 v spojení s § 18 zákona č. 211/2000 Z. z. Napriek tomu žalovaný preskúmaným rozhodnutím z 2. mája 2013 nesprístupnil požadovanú informáciu z dôvodu podľa § 11 ods. 1 písm. d) zákona č. 211/2000 Z. z., a nie z dôvodu, že týmito informáciami nedisponuje, teda podľa § 15 ods. 1 zákona č. 211/2000 Z. z. Sťažovateľ na tieto skutočnosti poukázal v konaní o kasačnej sťažnosti žalovaného vo vyjadrení z 3. februára 2020, ktoré doručil najvyššiemu súdu 4. februára 2020 prostredníctvom svojho právneho zástupcu.

7. Žalovaný podaním z 24. januára 2020, teda dva dni po vydaní rozhodnutia o rozklade, vzal kasačnú sťažnosť v celom rozsahu späť a navrhol konanie o nej zastaviť. Najvyšší súd napadnutým uznesením konanie zastavil podľa § 460 Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) a podľa § 467 ods. 1 SSP v spojení s § 170 písm. b) SSP žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov kasačného konania.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Proti napadnutému uzneseniu, ktorým najvyšší súd konanie zastavil a žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov kasačného konania, podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) z napadnutého uznesenia nie je vôbec zrejmé, aké boli dôvody, pre ktoré najvyšší súd nepriznal sťažovateľovi náhradu trov konania/trov právneho zastúpenia, ale obmedzil sa len na odôvodnenie o zastavení konania z dôvodu späťvzatia kasačnej sťažnosti. Sťažovateľovi tak nie sú známe konkrétne dôvody, pre ktoré mu nebola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia, ktoré mu vznikli v konaní o kasačnej sťažnosti,

b) najvyšší súd pri rozhodovaní o priznaní, resp. nepriznaní trov konania úplne opomenul ustanovenie § 171 ods. 1 SSP, podľa ktorého ak účastník konania procesne zaviniť odmietnutie žaloby alebo zastavenie konania, správny súd prizná trovy konania ostatným účastníkom konania. V danom prípade je nepochybné, že žalovaný procesne zaviniť zastavenie konania v dôsledku späťvzatia kasačnej sťažnosti, pričom je úplne irelevantné, že k späťvzatiu došlo pred rozhodnutím najvyššieho súdu. Priznanie trov konania pri procesne zavinenom zastavení konania je v zmysle § 171 ods. 1 SSP obligatórne a nedáva súdu možnosť sa od tohto ustanovenia odkloniť. Vzhľadom na okolnosti prípadu preto bolo povinnosťou najvyššieho súdu priznať sťažovateľovi náhradu trov kasačného konania vedeného najvyšším súdom pod sp. zn. 6Sžik/6/2019, v ktorom sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu podal celkovo dve vyjadrenia, a síce vyjadrenie ku kasačnej sťažnosti žalovaného a vyjadrenie k závažným skutočnostiam z 3. februára 2020,

c) nepriznanie nároku na náhradu trov kasačného konania sťažovateľovi ako účastníkovi konania, ktorý procesne nezaviniť zastavenie konania, je v príkrom rozpore s princípom spravodlivosti. Prvky svojvôle a extrémneho rozporu s princípom spravodlivosti treba vidieť v tom, že najvyšší súd

nepriznal sťažovateľovi právo na náhradu trov kasačného konania, hoci žalovaný procesne zaviniel zastavenie konania, teda v rozpore so znením § 171 ods. 1 SSP,

d) priznanie náhrady trov kasačného konania sťažovateľovi bolo okrem ustanovenia § 171 ods. 1 SSP odôvodnené aj princípom spravodlivosti a okolnosťami, ktoré viedli žalovaného k späťvzatiu kasačnej sťažnosti. Z rozhodnutia žalovaného č. 311/2013-34-I zo 16. decembra 2019 totiž vyplýva, že požadovanými informáciami nedisponuje. Z napadnutého rozhodnutia žalovaného, ktoré bolo pôvodne preskúmané v kasačnom konaní, však vyplýva, že došlo k odmietnutiu sprístupnenia informácií na základe ustanovenia § 11 ods. 1 písm. d) zákona č. 211/2000 Z. z., a nie z dôvodu, že žalovaný touto informáciou nedisponuje. V maile z 9. januára 2020 však žalovaný potvrdil, že požadovanými informáciami nedisponoval od počiatku a o tejto skutočnosti vedel už v roku 2013. Je nepochybné, že žalovaný viedol so sťažovateľom neúmerne dlhé, až 7-ročné konanie o sprístupnenie informácií, o ktorých žalovaný najskôr predstieral, že ich má, a následne neuvádzal najvyššiemu súdu pravdivé skutočnosti, aby docielil priznanie odkladného účinku rozsudku krajského súdu, a po vrátení administratívneho spisu napokon v roku 2020 priznal, že tieto informácie nemá (resp. ich nemal od počiatku), čo ho viedlo k späťvzatiu kasačnej sťažnosti. Je preto zrejmé, že konanie žalovaného bolo zjavným zneužitím práva, ktoré nemôže požívať právnu ochranu.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

9. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení uviedol, že vo veci vedenej pod sp. zn. 6Sžik/6/2019 rozhodol o trovách konania podľa ustanovenia § 467 ods. 1 SSP v spojení s § 170 písm. b) SSP tak, že žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov kasačného konania. Kasačný súd vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov kasačného konania v súlade so zákonom, pretože konanie vo veci bolo zastavené v dôsledku späťvzatia kasačnej sťažnosti, ku ktorému došlo pred rozhodnutím vo veci.

10. Ako vyplynulo z ústavnej sťažnosti, sťažovateľ opiera svoj právny nárok na priznanie náhrady trov súdneho konania o ustanovenie § 171 SSP, podľa ktorého ak účastník konania procesne zaviniel odmietnutie žaloby, resp. zastavenie konania, správny súd prizná trovy konania ostatným účastníkom konania. Najvyšší súd je toho názoru, že aplikácia tohto ustanovenia v danom prípade neprichádzala do úvahy, keďže nebolo preukázané procesné pochybenie „zo strany sťažovateľa“ (najvyšší súd tu mal pravdepodobne na mysli „zo strany žalovaného“, pozn.). V danom prípade je podľa kasačného súdu dôležité, že účastníkovi [REDAKOVANÉ] reálne účelne vynaložené trovy konania ani nevznikli.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

11. Keďže v posudzovanom prípade je zúčastnenou osobou ministerstvo, ktoré v konaní pred najvyšším súdom vystupovalo ako štátny orgán a nositeľ verejných úloh vyplývajúcich zo zákona č. 211/2000 Z. z., podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu v sporoch tohto typu nie je nositeľom základných práv a slobôd (napr. II. ÚS 187/03, II. ÚS 19/04, I. ÚS 69/04,

IV. ÚS 149/04, III. ÚS 115/06, I. ÚS 239/07, III. ÚS 329/07). Ústavný súd preto nepostupoval podľa § 126 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a o podanej ústavnej sťažnosti zúčastnenú osobu neupovedomil.

III.3. Replika sťažovateľa:

12. Sťažovateľ vo svojej replike zotrval na svojom sťažnostnom návrhu a uviedol:

a) predsedníčka senátu najvyššieho súdu v stanovisku zamieňa strany konania, v dôsledku čoho dospela k nesprávnemu záveru. Predsedníčka senátu uvádza, že sťažovateľ zobral kasačnú sťažnosť späť 24. januára 2020, na základe čoho bolo konanie zastavené. Sťažovateľ nezobral kasačnú sťažnosť späť, pretože žiadnu nepodal. Táto zámena strán/účastníkov konania zo strany najvyššieho súdu mala potom vplyv aj na ďalší obsah stanoviska, čo spôsobilo jeho nezrozumiteľnosť,

b) sťažovateľovi z vyjadrenia najvyššieho súdu nie je zrejmé, čo najvyšší súd teda považuje za procesné pochybenie účastníka konania, a taktiež o pochybenie ktorého účastníka konania by vlastne malo ísť. Sťažovateľ považuje za nesporné, že zastavenie konania nezavinil, pričom k späťvzatiu kasačnej sťažnosti došlo po tom, ako vysvitlo, že žalovaný spornými informáciami nedisponuje od začiatku konania. K späťvzatiu kasačnej sťažnosti došlo práve v kontexte uvedeného a k zastaveniu konania nedošlo jeho procesným pochybením, resp. zavinením. Je preto zrejmé, že mu mali byť priznané trovy kasačného konania v plnej výške,

c) názor, že sťažovateľovi reálne účelne vynaložené trovy ani len nevznikli, považuje za zjavne nesprávny a majúci pôvod v zámene účastníkov/strán konania. Takéto tvrdenie predsedníčky senátu je nelogické, pretože sťažovateľ nebol tou stranou, ktorá konanie o kasačnej sťažnosti iniciovala, a preto nemohol ním prakticky disponovať. Sťažovateľ v rámci jemu patriacich procesných práv tieto realizoval minimálne v rozsahu vyjadrenia sa ku kasačnej sťažnosti žalovaného (ďalej aj „vyjadrenie“), na čo bol výslovne vyzvaný krajským súdom. Po tom, keď vyšlo najavo, že ministerstvo nedisponuje požadovanými informáciami od počiatku, upozornil sťažovateľ na túto závažnú skutočnosť najvyšší súd. Táto závažná skutočnosť mala podstatný vplyv na dôvodnosť kasačnej sťažnosti žalovaného a aj tento úkon bol účelný, odôvodnený a nevyhnutný,

d) v súvislosti s úkonmi strán/účastníkov konania sťažovateľ poukázal na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 207/2019, podľa ktorého bez akýchkoľvek pochybností sú za účelne a odôvodnené považované výdavky na odmenu advokáta za podania vo veci samej, podania realizované na výzvu súdu a za zastupovanie na pojednávaní. Je teda zrejmé, že v prípade sťažovateľovho vyjadrenia išlo bezpochyby o riadne a účelne vynaložený náklad slúžiaci na ochranu jemu patriacich práv. Vyjadrenie navyše v konkrétnom prípade predstavovalo podanie vo veci samej, ktoré bolo podané v reakcii na kasačnú sťažnosť žalovaného. Preto je podľa názoru sťažovateľa neprípustné tvrdenie, že sťažovateľovi žiadne reálne účelne vynaložené trovy ani nevznikli.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie v spojení s právom na právnu pomoc v konaní pred súdom a právom na pokojné užívanie majetku výrokom napadnutého uznesenia

o trovách kasačného konania je založená na tvrdení o nesprávnej aplikácii ustanovenia § 170 písm. b) SSP najvyšším súdom, pričom tvrdí, že konajúce súdy mali pri rozhodovaní o trovách konania aplikovať ustanovenie § 171 ods. 1 SSP, keďže žalovaný v dôsledku späťvzatia kasačnej sťažnosti procesne zavinil zastavenie konania. Priznanie trov konania sťažovateľovi podľa neho odôvodňovali tiež okolnosti, ktoré viedli žalovaného k späťvzatiu kasačnej sťažnosti.

IV.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

14. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je nepochybne aj nárok na náhradu trov konania (napr. I. ÚS 48/05, II. ÚS 272/08). Prostredníctvom čl. 46 ods. 1 ústavy sa zaručuje každému základné právo na súdnu a inú právnu ochranu. Aj zákonná úprava platenia a náhrady trov konania obsiahnutá najmä v Civilnom sporovom poriadku určuje, či je základné právo na súdnu ochranu naplnené reálnym obsahom (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 4 ústavy). Procesné predpisy, ktoré upravujú platenie a náhradu trov konania, treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom a účelom základného práva na súdnu ochranu. Pritom treba dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu, neutrpel materiálnu ujmu v dôsledku inštitútu platenia trov konania za predpokladu, že taký účastník konania bol úspešný, a to bez zreteľa na jeho postavenie v konaní (m. m. II. US 56/05, IV. US 147/08).

15. Vo všeobecnosti platí, že rozhodnutie o náhrade trov konania nedosahuje spravidla samo osebe intenzitu predstavujúcu možnosť vyslovenia porušenia základných práv a slobôd bez ohľadu na to, akokoľvek sa môže účastníka konania citeľne dotknúť. Ústavný súd pri posudzovaní sťažností, ktoré smerujú proti rozhodnutiam všeobecných súdov v častiach, ktoré sa týkajú problematiky (náhrady) trov konania, t. j. problematiky, ktorá má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, postupuje nanajvyš zdržanlivo a k prípadnému zrušeniu napadaného výroku o trovách konania sa uchýľuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu (resp. práva na spravodlivé súdne konanie) zvlášť extrémnym spôsobom, alebo ak zistí, že napadnutým rozhodnutím došlo zároveň aj k neprípustnému zásahu do iných ústavou garantovaných práv (m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

16. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

17. Prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd, sú tie, v ktorých táto nesprávna aplikácia jednoduchého práva je spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a naostatok za také možno považovať aj prípady svojvoľnej aplikácie jednoduchého práva. Pojem svojvoľe možno interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). O svojvoľi (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné

uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

18. Uvedené zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti a prístupu ústavného súdu k posudzovaniu porušenia základných práv rozhodnutím všeobecného súdu o náhrade trov súdneho konania, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci. Preto z týchto hľadísk posudzoval ústavný súd aj sťažovateľom napadnuté uznesenie najvyššieho súdu.

19. Najvyšší súd napadnutým uznesením kasačné konanie zastavil a vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov kasačného konania. V odôvodnení napadnutého uznesenia uviedol, že podaním z 24. januára 2020 žalovaný vzal kasačnú sťažnosť v celom rozsahu späť a navrhol, aby kasačný súd konanie zastavil. Vzhľadom na to, že k späťvzatiu kasačnej sťažnosti došlo pred rozhodnutím kasačného súdu, najvyšší súd kasačné konanie v zmysle § 460 SSP zastavil. O nároku na náhradu trov konania kasačný súd rozhodol tak, že v zmysle § 467 ods. 1 SSP v spojení s § 170 písm. b) SSP žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov kasačného konania.

20. Z obsahu súvisiaceho spisu krajského súdu sp. zn. 5S/131/2019 vyplýva, že sťažovateľ sa prostredníctvom svojho právneho zástupcu podaním doručeným krajskému súdu 16. decembra 2019 vyjadril ku kasačnej sťažnosti žalovaného. Sťažovateľ 4. februára 2020 prostredníctvom právneho zástupcu doručil najvyššiemu súdu aj podanie označené ako „*Vyjadrenie žalobcu k závažným skutočnostiam*“, v ktorom uviedol, že z rozhodnutia žalovaného zo 16. decembra 2019 vyplýva, že žalovaný informácie, ktorých sprístupnenie je predmetom konania, nemá k dispozícii, teda vedie so žalobcom 7-ročné súdne konanie o sprístupnenie informácií, o ktorých predstiera, že ich má, a vedome zavádza najvyšší súd.

21. Podľa § 170 SSP žiaden z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov konania ak a) žaloba bola odmietnutá, b) konanie bolo zastavené, c) konanie bolo začaté na základe žaloby prokurátora, d) ide o konanie o kompetenčnej žalobe.

22. Podľa § 171 SSP ak účastník konania procesne zaviniť odmietnutie žaloby alebo zastavenie konania, správny súd prizná trovy konania ostatným účastníkom konania (ods. 1). Ak účastník konania procesne zaviniť trovy konania, ktoré by inak neboli vznikli, správny súd prizná náhradu týchto trov ostatným účastníkom konania (ods. 2).

23. Podľa § 467 ods. 1 SSP ustanovenia o trovách konania sa primerane použijú na kasačné konanie.

24. Ustanovenie § 171 SSP je špeciálnym ustanovením vo vzťahu k § 170 SSP, podľa ktorého v prípade zastavenia konania (kasačné konanie nevynímajúc) žiaden z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov konania, a predstavuje zákonnú výnimku zo všeobecnej záujmovej zásady. V ustanovení § 171 SSP je vyjadrená zásada procesnej zodpovednosti za zavinenie, podľa ktorej trovy je povinný platiť ten z účastníkov konania, ktorý ich vznik zaviniť.

25. Zásada procesnej zodpovednosti za zavinenie sa uplatní pre každé správne súdne konanie bez ohľadu na to, z akého dôvodu bolo konanie zastavené, ak už vznikol procesnoprávny vzťah medzi správnym súdom o oboma účastníkmi konania a medzi oboma účastníkmi konania navzájom. Názor súdnej praxe, že ak žalobca zoberie žalobu späť, z procesného hľadiska zásadne platí, že zaviniť zastavenie konania, sa plne uplatní aj podľa § 171 ods. 1 SSP. V tomto prípade

je povinný uhradiť trovy žalobca. Pri posudzovaní nároku na náhradu trov konania v spojení s ustanovením § 171 ods. 1 SSP je správny súd povinný skúmať, či niektorý z účastníkov konania zaviniť, že konanie sa muselo zastaviť (Baricová, J., Fečík, M., Števček, M., Filová, A. a kol. Správny súdny poriadok. Komentár. Bratislava : C. H. Beck, 2018. s. 841 a 842.)

26. Odhliadnuc od faktu, na ktorý poukázal vo svojej replike aj sťažovateľ, že najvyšší súd si zamieňa účastníkov konania, zo stanoviska najvyššieho súdu možno vyabstrahovať názor, že v okolnostiach prípadu sťažovateľa aplikácia ustanovenia § 171 SSP neprichádzala do úvahy, keďže nebolo preukázané procesné pochybenie žalovaného v súvislosti so zastavením konania. Najvyšší súd súčasne vychádzal zo záveru, že sťažovateľovi v kasačnom konaní účelne vynaložené trovy konania reálne nevznikli.

27. Vzhľadom na zásadu, že pri späťvzátí žaloby žalobca zaviniť zastavenie konania, bolo povinnosťou kasačného súdu pri rozhodovaní o trovách kasačného konania (postupujúc podľa § 467 ods. 1 SSP) primerane aplikovať zásadu procesnej zodpovednosti za zavinenie (§ 171 SSP) aj na prípad späťvzatia kasačnej sťažnosti žalovaným a, prihliadajúc na samotné okolnosti, ktoré viedli žalovaného k späťvzatiu kasačnej sťažnosti, posúdiť, či niektorý z účastníkov procesne zaviniť zastavenie konania.

28. Keďže najvyšší súd uvedeným spôsobom nepostupoval, navyše svoj právny záver o nepreukázaní procesného zavinenia žalovaného v odôvodnení napadnutého uznesenia neuviedol a neuviedol ani dôvody na ním zvolenú aplikáciu ustanovenia § 170 SSP, zaťažil svoje rozhodnutie arbitrárnosťou a nedostatkom riadneho odôvodnenia, ktorého dôsledkom je jeho ústavná neudržateľnosť. Ústavný súd zároveň uvádza, že záver najvyššieho súdu uvedený v jeho stanovisku k ústavnej sťažnosti, že sťažovateľovi v kasačnom konaní účelne vynaložené trovy konania reálne nevznikli, nemožno akceptovať, keďže nemá podklad v obsahu súvisiaceho spisu krajského súdu (bod 20 nálezu).

29. Ústavný súd konštatuje, že rozhodnutím najvyššieho súdu o trovách kasačného konania došlo k procesnému excesu, ktorý zakladá zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania, čo je predpokladom pre možnosť ústavného súdu zasiahnuť do rozhodnutia o trovách konania.

30. Vychádzajúc z uvedených skutočností, ústavný súd dospel k záveru, že napadnutou časťou uznesenia najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku rozhodnutia).

IV.2. K namietanému porušeniu práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu:

31. Keďže najvyšší súd výrokem napadnutého uznesenia o trovách konania zároveň zasiahol aj do majetkových práv sťažovateľa, ústavný súd dospel k záveru, že súčasne bolo porušené aj právo sťažovateľa na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu, preto konštatuje aj porušenie tohto práva hmotného charakteru (bod 1 výroku tohto rozhodnutia).

IV.3. K namietanému porušeniu základného práva na právnu pomoc v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 2 ústavy:

32. Hlavný význam práva na právnu pomoc spočíva v tom, že orgány uvedené v čl. 47 ods. 2 ústavy (súdy, iné štátne orgány, orgány verejnej správy) majú zodpovedajúcu povinnosť nebrániť účastníkovi, aby v konaní pred nimi využívali právnu pomoc. Súčasťou základného práva na právnu pomoc je aj právo na úhradu účelne vynaložených trov konania (II. ÚS 78/03).

33. Právo na priznanie primeranej a právnymi predpismi stanovenej náhrady trov konania, ktoré úspešnej strane v konaní vzniknú, je súčasťou práva na spravodlivý proces a tiež súvisí, pokiaľ ide konkrétne o náhradu trov právneho zastúpenia, s majetkovým právom podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu a právom na právnu pomoc v zmysle čl. 47 ods. 2 ústavy (m. m. I. ÚS 119/2012). Najvyšší súd tak napadnutým výrokom svojho uznesenia zasiahol aj do práva sťažovateľa na právnu pomoc v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku rozhodnutia).

34. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého výroku uznesenia najvyššieho súdu a vrátenie veci najvyššiemu súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (bod 2 výroku tohto rozhodnutia). Najvyšší súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

V.

Trovy konania

35. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v sťažovateľom uplatnenej sume 675,43 eur spolu s daňou z pridanej hodnoty.

36. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2020 je 177 eur a hodnota režijného paušálu je 10,62 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2020 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu, podanie vyjadrenia k stanovisku najvyššieho súdu).

37. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júna 2021

Robert Šorl
predseda senátu